

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 1454 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	12
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarni tashkil etishning nazariy asoslari.....	20
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmuratovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	26
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	29
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari	34
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	42
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	47
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	52
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozoridagi faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	57
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	65
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	69
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	74
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	79
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	86
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	90
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedagogik metodlar yordamida amalga oshirish....	95
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	100
Meliqulov G'ayrat Abdug'afrovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	107
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	112
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	118
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	123
Saidqulova Firuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	127
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	131
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	
Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari.....	138
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingning strategik aspektlari.....	145
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	
Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	151
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi.....	156
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	161
Yodgorova Xalima To'liqinova	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili.....	167
Raxmatov Adxam Itolmasovich	

Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish.....	171
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari.....	175
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari.....	180
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	185
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	188
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	194
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	198
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm.....	203
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	209
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	213
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	218
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	225
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране.....	230
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гийосиддин Абдуллаевич ўгли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	234
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане.....	239
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	245
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях.....	251
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	
Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана.....	257
Саиткамолов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	263
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	268
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	273
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili.....	278
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	
Globalashuv sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati.....	284
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children	288
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment	293
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammot qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	298
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	303
Axrorov Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	311
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	316
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	321
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	327
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	

Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	332
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	336
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.....	341
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	345
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	350
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	354
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	358
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari.....	362
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarning moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari.....	368
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati.....	373
Xodjayev Anvar Rasulovich	
Transport Decarbonization Strategy.....	379
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish.....	384
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari.....	389
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi.....	392
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash.....	396
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	401
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	406
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	411
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi.....	418
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	
Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishiga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	423
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий.....	429
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	434
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	440
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish.....	444
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	449
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	455
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari.....	462
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari.....	469
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса.....	473
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	480
Saidov Hayotjon Raxmatulloevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	484
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	

Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	487
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi	492
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish	497
Xamidova Z. U.	
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati	503
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	507
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish.....	513
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari.....	518
Shodmonova Odina G'ofur qizi	
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili.....	522
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati	527
Eldor Uskanov	
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari	532
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida)	536
Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash.....	543
Sobirov Azizbek Avzbekovich	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	550
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar	553
Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	
O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari	556
Kobilova Nasiba Xurramovna	
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy.....	563
Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market.....	568
Musyeva Shoirazimovna	
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi.....	572
Odina Nabiyeva Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish.....	577
Rashidova Xadicha Tursunaliyeva	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modellashtirish yo'llari	583
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba	588
Tashmatov Rustam Xusanovich	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	594
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti.....	597
Zilola Jumanova	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	604
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	609
Кадилов Алишер Исмаилович	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	613
Раупов Жамшид Рашидович	
O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar	619
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	624
Камалов Камоладдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'рни	628
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	632
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotelling.....	637
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	646
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: atb "Aloqabank" misolida.....	651
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeva	

O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	656
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	660
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	665
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	669
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	675
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	686
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	691
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	696
O. N. Djurayev	
Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash.....	701
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	707
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	713
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	718
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari.....	725
Boltayev Nurall Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	733
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish.....	740
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	746
Makhmudova Munisakhon Abbas qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida.....	751
Muminova Elnoraxon Abdukarimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlarini	756
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	
Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	761
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	768
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржоновна Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	776
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish.....	782
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений.....	789
Жанзаков Бекзот, Жонузиков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati.....	797
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	804
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махомадризовна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	808
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	816
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari.....	821
Berdikulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	825
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	834
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptoalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollar	837
Berdikulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	839
Hamroyev Sherzod Axtamovich	

O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	845
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budget daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash.....	848
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	858
Zakirova Umda Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	865
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	874
Berdikulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	878
Алиева С. С.	
Роль применения информационных технологий "BLOCKCHAIN" в совершенствовании системы бухгалтерского учета Республики Узбекистан.....	883
Холбеков Расул Олимович	
Sanatoriyo-sog'lomlashtirish muassasasida ichki audit qanday amalga oshiriladi: usullari.....	888
Shafkarov Faxriddin Xudayberdievich	
Tashqi savdo operatsiyalarining yagona elektron axborot tizimida umidsiz qarzдорlik masalasi	894
Tashmuxamedov Dilmirod Mirabzalovich	
Принципы формирования отчета о финансовых результатах в национальной и зарубежной практике.....	899
Эргашева Шахло Тургуновна	
Xalqaro raqamli integratsiyaning O'zbekiston an'anaviy banklarning raqobat muhitiga ta'siri.....	909
Abdujabbarov Abdurasul Abdurashid o'g'li	
O'zbekistonda turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish: muammolar va strategiyalar.....	917
Eshmurodov Rustam Sayfiddin o'g'li	
Yoshlar turizmini rivojlantirishda ommaviy va alternativ turizmning o'rni hamda volontyorlikning xususiyatlari.....	920
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Parrandachilik statistikasi ko'rsatkichlar tizimini shakllantirishning nazariy asoslari.....	924
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Iqtisodiyotda kambag'allik darajasini qisqartirishda moliya bozori instrumentlaridan foydalanish imkoniyatlari.....	929
Shaxnoza Qobilova	
Sohibqiron Amir Temur va Adam Smitning soliqlarga bo'lgan qarashlarining xususiyatlari to'g'risidagi fikrlar	934
Alimov Ilxomjon Ikromovich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy bank xizmatlarinin rivojlantirish istiqbollari (O'ZMILLIYBANK AJ misolida).....	940
Kadirov Laziz	
Milliy barqaror rivojlanish sohasidagi maqsad va vazifalarni amalga oshirishda iqtisodiy indikatorlar tahlili .	943
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
The Role of Artificial Intelligence in Digital Transformation	947
Raimjonova Madina Asrarovna	
Tadbirkorlikda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish masalalari	951
Otaxanov Sardorbek Maxammadali o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati samarasini oshirishda iqtisodiyotni rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	954
I. M. Kamoliddinov, Sodiqov Maqsudjon Abduolimovich	
Tadbirkorlik subyektlarini soliq mexanizmi orqali rivojlantirish masalalari	957
Akbarov Akramjon Ibroximjonovich	
Yashil investitsiya samaradorligini oshirish masalalari.....	961
Ibrohimov Muhammadjon Abdullajanovich	
Yengil sanoat korxonalarini rivojlantirish va eksport imkoniyatlarini oshirish yo'llari	964
K. M. Umarkulov	
"Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda tadbirkorlik faoliyati va uning hissasini oshirish masalalari	968
G. T. Mamajanova	
Kichik biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlashda mahalliy boshqaruv bilan mushtarak jihatlarining o'ziga xos xususiyatlari	972
Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich	
Aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari.....	978
Tursunov Abdulla Qorabosheovich	
Институциональные концепции устойчивого развития в рамках стратегического управления экономикой региона	982
Сейтова Лейла Пулатовна	

Hududlarda turistik destinatsiyalarni majmuaviy rivojlantirishda raqobatbardoshlik strategiyasini takomillashtirish istiqbollari	990
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Современное состояние развитие системы железнодорожного транспорта	994
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Relevance of Benchmarking in Industrial Enterprises	997
Uktamjonova Zulayxo Anvarjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida davlat xususiy sheriklik asosida byudjetdan ajratilayotgan mablag'larning holati tahlili.....	1002
Xalilova Sh. G'.	
Направления обеспечения конкурентоспособности во внешнеэкономических связях.....	1005
Ахмедов Икром Акрамович	
O'zbekistonda natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish mexanizmini rivojlantirish.....	1019
Primova Nigora Ikrom qizi	
Kichik biznes korxonalarida B2B bozorini tizimli tashkil etishning uslubiy jihatlari.....	1026
Zakirova Gulnoza Qudratovna	
Current Trends in Agrotourism in Uzbekistan: Demand, Needs, and Motives of Agritourists	1030
Iroda Abdieva Gayrat kizi	
Современное состояние достойного труда специалистов транспорта в условиях цифровизации.....	1035
Абдуллаева Нигора Шамсиддиновна	
Обоснование методов оценки совершенствования конкурентоспособности предприятий легкой промышленности	1039
Тухтасинова Мухайё Мирзасултоновна	
Проблемные аспекты трансформации финансовой отчетности бизнеса юридических лиц	1045
Шин Инесса Олеговна	
Cross-Cultural Management is a Separate Field of Science and Discipline.....	1051
Umarova Zulaykho, Rakhmanova Zilola	
Tadbirkorlik subyektlarida xalqaro sifat standartlarini joriy etish tahlili.....	1054
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznesning o'rni	1058
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
Iqtisodiy inqiroz davrida kredit xizmatlari bozorini davlat tomonidan tartibga solishning xorijiy modellari....	1062
Kurbonov Rustam Radjabovich	
Raqamli transformatsiya konsepsiyalari va uning ahamiyati.....	1067
Abdurahmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarini davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirishning istiqbollari.....	1074
Xalilova Shoxsanam G'ayrat qizi	
"EIZ" hududida soliq va bojxona rejimlari uchun imtiyozlarni tahlil qilish	1079
Xusanov Durbek Nishonovich, Djurayeva Iroda Bahrom qizi	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligini lizing asosida moliyalashtirish istiqbollari.....	1083
Aliqulov Mehmonali Salahiddin o'g'li	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda sun'iy texnologiyalarning o'rni	1088
Xonova Nodira Fazliddinovna	
O'zbekistonning investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish yo'llari.....	1093
Sotimov Yunusbek Turg'unboy o'g'li	
"Yashil" sanoat siyosatini yuritish zaruriyati: bozor nuqsonlaridan milliy xavfsizlikkacha.....	1198
Muqimov Sherali Axmadali o'g'li	
O'zbekiston to'qimachilik sanoatining hozirgi holati tahlili va rivojlantirish istiqbollari.....	1103
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
Improving the Methodology of Econometric Analysis of the Efficiency of Financial Activity of Agricultural Agglomerations of Uzbekistan.....	1108
Ochilov Ilhom Sayitkulovich	
O'zbekistonda "Yashil" iqtisodiyotga o'tish va "Uglerod neytralligiga erishish" strategiyalarining ahamiyati	1116
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamataliyev G'ayrat Chori o'g'li, Bazarov Shodi Abdirahmonovich	
Oziq-ovqat mahsulotlari brend qiymatini oshirishda marketing strategiyalari.....	1123
Xodjiyev Ibroxim Ikramovich	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан	1129
Рузибоева Нилуфар Тулкин кизи	
Hududlarda ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblikni kamaytirish uchun mintaqaviy siyosat vositalarining xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	1135
Normurodov Alibek Anvar o'g'li	
Mintaqa korxonalarining rivojlanish potensialini shakllantirishda innovatsion marketingning o'rni va mohiyati.....	1142
Axmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy jihatlarini tokomillashtirish yo'llari.....	1146
Samandarova Dilfuza Mansurovna	

Raqamli iqtisodiyot sharoitida ishsizlikning iqtisodiy oqibatlarini mavjud muammolar va yechimlar.....	1153
Fatilloev Farrux Farhod o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligi tarmog'iga ta'sir qiluvchi ko'rsatkichlarning iqtisodiy-statistik tahlili.....	1158
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Banklar tomonidan muammoli kreditlar bilan ishlash samaradorligini oshirish yo'llari ("Agrobank" ATB misolida).....	1167
Yusufov Xurshidjon Sharifovich	
Namangan viloyatida don va don mahsulotlari narxini shakllanishining bozor tadqiqoti.....	1172
Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi va xorijda tog' turizmini rivojlantirish omillarini qiyosiy baholash	1177
Mavlanov G'olibjon Muhammad o'g'li	
Improving The Effective Use Of Local Taxes And Levies In Tashkent City	1182
Shahzad Zokhidov	
Совершенствование методологии механизмов налогообложения ресурсного налога	1186
Муҳиддинов Талат Шайдулло угли	
Tadbirkorlik faoliyatida investitsiya muhitining xususiyatlari va chet el kapitalining jozibadorligi.....	1189
I. M. Kamoliddinov, To'khtasinov Boburbek Yusufjon o'g'li	
Kichik biznes tarmoqlariga investitsiyalarni jalb etish xususiyatlari.....	1194
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Inson resurslarini boshqarish tizimini takomillashtirish orqali iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish.....	1199
Xodjamov Asliddin O'ktam o'g'li	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tishning rivojlanayotgan mamlakatlardagi iqtisodiy va ekologik afzalliklari.....	1203
Ahrorov Farhod Baxriddinovich	
Korxonalarda uzumchilik mahsulotlarni ishlab chiqarishda strategik boshqarishda mintaqaviy klaster modellashirishdan foydalanish.....	1208
Muhitdinov Asror Akobirovich	
Qashqadaryo viloyatida ishsizlik darajasini istiqbolda kamaytirish ssenariylari	1213
Djumayev Zayniddin Axmedovich, Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li	
Kam ta'minlangan oilalarda tadbirkorlik faoliyatini o'ziga xos yo'llari va imkoniyatlari	1219
Tursunov Nozimjon Nosirovich	
Korxonalar samaradorligini oshirishda soliqlar va soliq siyosatining ahamiyati.....	1223
Saida Yuldasheva	
The Contribution of Ecotourism in Developing Gdp in Uzbekistan	1227
Saidova Dildora Nurmatovna, Umarov Husanboy Bahromjon o'g'li, Xolyigitov Umidjon Alijon o'g'li	
Mehmonxonalar faoliyatini moliyalashtirish imkoniyatlarini oshirishda turizmning o'rni.....	1231
Abduraxmanova Ziyoda Abdullayevna	
O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarining barqarorlik reytingini joriy etilishi va undagi asosiy o'zgarishlar tahlili.....	1237
Normurzaev Umid Xolmurzaevich	
Tog' va tog'oldi hududlari qishloq xo'jaligini ixtisoslashtirish va rivojlantirish yo'llari.....	1245
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
Правовые основы маркетинговых стратегий акционерных обществ в Республике Узбекистан	1250
Эркинов Шахзод Баходир ўгли	
O'zbekiston Respublikasida tadbirkorlik subyektlarining yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish hisobiga budjet daromadlari barqarorligini baholash amaliyoti.....	1254
Ikramov Ravshan Amanbayevich	
Uzum-vinochilik mahsulotlari bozorida eksportni diversifikatsiyalash strategiyalaridan foydalanish	1261
Azadova Bonuposhsha Alisher qizi	
Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashning nazariy asoslari.....	1266
Sadikov Iskandar Gayratovich	
Milliy soliq to'lovchilar faoliyatini rag'batlantirishda ikki yoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	1272
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich	
Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari.....	1277
Qorriyeva Shahnoza Safarboyevna	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari	1281
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xizmat ko'rsatish sohasini raqamlashtirishning ahamiyati va zaruriyati	1284
Mirzayev Qulmamat Janzakovich, Djurakulov Shoxrux Baxtiyorovich	
Yog'-moy korxonalarining xom ashyo ta'minotini amalga oshirishning zamonaviy konsepsiyalari	1289
Jo'rayeva Nodiraxon Qurbonovna	
O'zbekistonda mulkdorlar sinfini shakllantirishning ilmiy-metodologik yo'nalishlari va rivojlanish bosqichlari	1294
Berkinov Bazarbay Berkinovich	
O'zbekiston sug'urta bozorini rivojlanishi istiqbollari ta'minlash omillari.....	1300
X. I. Boyev	

Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar innovatsion faoliyatini boshqarishda jahon tajribasi.....	1305
Saipova Dilnoza Shuxratovna	
Mintaqa sanoatini innovatsion rivojlantirish indikatorlarining iyerarxiyasi.....	1310
Muhammadiyev Sardorbek Shokir o'g'li	
Korxonalarda moliyaviy qarorlarni qabul qilishning muhimligi.....	1315
Allayarov Shamsiddin Amanullaevich, Yoqubov Madaminbek Abdurahim o'g'li	
Mehmonxonalarda boshqaruv tizimi va uni takomillashtirish.....	1320
Qalandarova Gulnoza, Botirova Zumrad	
O'zbekistonda maktab va maktabgacha talim tizimini moliyashtirishni takomillashtirish.....	1324
Boltaboyev Murodbek Aybekovich	
Mehnat resurslarini samarali boshqarishda jahon tajribasi.....	1329
Xonnazarova Dilobar Qutbiddin qizi, Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Kichik biznesni rivojlantirishni moliyaviy va institutsional qo'llab-quvvatlash.....	1333
Annaklichev Saxi Saparmuxamedovich	
O'zbekiston Respublikasida "Iqtisodiy erkinlik indeksi"ning davlat aralashuvi darajasi yo'nalishida yuqori natija qayd eta olish imkoniyatlari va buning oqibatlarini	1337
Qoraboyev Bobur Umarovich, Abdiyev Mansur Musurmonovich, Ravshanov Shaxriyor Shuhratovich, Mamataliyev G'ayrat Chori o'g'li	
Improving the Participation of Joint-Stock Companies in the Capital Market.....	1343
Muminov Shohjahon Suyun ugli	
Mamlakatimizda atrof-muhitni himoyalashga ixtisoslashgan ijtimoiy tadbirkorlik faoliyatini moliyaviy qo'llab-quvvatlash hamda rag'batlantirish shakllari.....	1347
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li	
Mahalliy farmatsevtika mahsulotlari bozori va iste'molchilar xulq-atvorini o'rganish xususiyatlari.....	1353
Bobojonov Baxrombek Ruzimovich	
Soliq va buxgalteriya hisobini yuritishda asosiy vositalar hisobining dolzarb masalalari	1359
Arifxanova Xabiba Shuxratovna	
Institutsional islohotlar sharoitida mamlakatni moliyaviy-iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash masalalari.....	1365
Mamatov Axmetjon Atajanovich, Ermo'minov Iskandar Ziyodillayevich	
Mehmonxonalarda xizmat sifatini oshirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanishning istiqbollari.....	1370
Norchayev Asatullo Norbo'tayevich	
Resurslar yetishmaydigan hududning investitsion jozibadorligini shakllantirishning uslubiy asoslari.....	1375
Akbarov Bekmurod Miryakubovich	
Jahon moliyaviy arxitekturasini va xalqaro moliya tizimini isloh qilish yo'nalishlari.....	1381
Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna, Karimov G'ayratjon Toxir o'g'li	
"O'zneftgaz" AK tizimidagi korxonalarda joriy aktivlarning sof foyda hajmi va uning o'zgarishiga ta'sirini perespektiv tahlili.....	1386
Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
Oliy ta'lim tizimi boshqaruvi samaradorligini baholashda sifat menejmenti va uning konseptual asoslari.....	1392
Teshayev Hotamjon Ixtiyor o'g'li, Boltayeva Mohichehra Sharipovna	
"Xufiyona iqtisodiyot"ning jamiyatga ta'siri	1397
Mirzayev Zarshed Mirzayevich, Shadiyeva Madina Djaloliddin qizi	
Kichik va o'rta biznes subyektlarini tadbirkorlik qobiliyatini baholashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari....	1400
Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Tijorat banklari valyuta operatsiyalarining me'yoriy-huquqiy asoslari	1404
Beknazarova Nilufar Tulkinovna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizmning o'rni.....	1407
Gaybullayeva Gulbaxor Maxmudovna	
Tijorat banklarida raqamli transformatsiya jarayoni, undagi muammolar va ularni yechish yo'llari	1411
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Oliy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruv tizimining o'ziga xos xususiyatlari va natijalari.....	1417
Umarova Xilola Uktamovna	
Korxonalar faoliyatida marketing tadqiqotlaridan foydalanishning afzallik va kamchiliklari.....	1426
Ro'zmamatov Abbas Tolibjon o'g'li	
Temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish samaradorligini oshirishda xorij mamlakatlarining tajribasi.....	1430
Raxmonov G'ayrat Ismatulloyevich	
Katta ma'lumotlar (BigData) davrida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishni tahlil qilish.....	1434
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Umarova Go'zal Sabirovna	
Investitsiya loyihalarini qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari.....	1437
Isakov J. Ya.	
Temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish jarayonini rivojlantirishning retseptiv tahlili.....	1444
Raxmonov G'ayrat Ismatulloyevich	
Цифровизация страховой сферы в Республике Узбекистан.....	1449
Шерматовна Ирода Ойбековна	

TEMIR YO'L TRANSPORTIDA XIZMAT KO'RSATISH JARAYONINI RIVOJLANTIRISHNING RETSEPTIV TAHLILI

Raxmonov G'ayrat Ismatulloyevich

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya: Maqolada temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish jarayonini rivojlantirishning retseptiv tahlili qalamga olingan. Muallifning e'tiroficha, temir yo'l va uning iqtisodiy faoliyati mamlakatlarning qudratini hamda texnologik ravnaqini belgilovchi mezon sifatida taraqqiy etib borishi davomida xizmatlar va ularning turlari ko'payib borgan, xizmat ko'rsatish faoliyatini alohida tariflarga, o'lchov me'yorlariga hamda tasniflarga bo'lishga yetaklagan.

Kalit so'zlar: temir yo'l, transport, xizmat ko'rsatish, texnologik ravnaq, yo'l iqtisodiyoti, kundalik ehtiyoj.

Abstract: The article contains a prescriptive analysis of the development of the service process in railway transport. According to the author, during the development of the railway and its economic activity as a criterion determining the power and technological development of the countries, services and their types have increased, service activities have been divided into separate tariffs, measurement standards and classifications.

Key words: railway, transport, service, technological development, road economy, daily need.

Аннотация: В статье содержится нормативный анализ развития процесса обслуживания на железнодорожном транспорте. По мнению автора, в ходе развития железной дороги и ее хозяйственной деятельности в качестве критерия, определяющего мощь и технологическое развитие стран, увеличились услуги и их виды, были выделены отдельные тарифы, стандарты измерений и классификации.

Ключевые слова: железная дорога, транспорт, сервис, технологическое развитие, дорожное хозяйство, повседневная потребность.

KIRISH

Jahon mamlakatlari bo'ylab yuk tashish xizmati xalqaro iqtisodiyot uchun keng imkoniyatlar eshigini ochib berdi, bu o'z navbatida, global miqyosda xizmatlarni xarid qilish orqali jo'g'rofiy jihatdan ixtisoslashuv va sanoatni yanada rivojlantirish imkonini berdi. Ushbu nashr loyiha va g'oyalarni aniqlash, shuningdek, barqaror transport tizimi doirasida temir yo'l va daryo transportini tahlil qilishga uslubiy yondashuvni ishlab chiqish maqsadida submintaqadagi transportni ko'rish masalalari muhokamasiga katta hissa qo'shmoqda ^[2].

Iqtisodiy nuqtai nazardan, transport tizimi va uning xizmatidan foydalanish megapolislar uchun katta ahamiyatga ega. Ular bir paytning o'zida yuqori va past, shuningdek, o'rta daromadli mamlakatlarda iqtisodiy o'sishni rivojlantiruvchi va kengaytiruvchi manbalaridan biri hisoblanadi. Ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan shahar transporti aholi hayot tarzi farovonligi uchun zarur bo'lgan mehnat bandligi, sog'liqni saqlash, ta'lim, shu bilan bir qatorda, ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkonini beradi ^[2]. Shu bois mamlakatlarning iqtisodiy o'sishi va har bir kishining kundalik ehtiyojlariga bevosita ta'siri transport tizimisiz to'laqonli sanalmaydi.

Transport sanoati vositalari shaharlardagi yo'lovchilar uchun yuqori sig'imli, yuqori tezlikdagi jamoat transporti turlari bo'lganligi sababli, shahar temir yo'li (metro va shahar atrofidagi temir yo'l), yengil temir yo'l va avtobus tezkor tranziti (BRT) kabi yuqori sig'imli, maxsus yo'l jamoat transporti tizimlari shahar tranzit strategiyalari uchun juda muhimligini namoyon etadi. Ularga shaharning uy-joy qurilishi, yerdan foydalanish va iqtisodiy rivojlanish bo'yicha qarashlari va maqsadlari bilan uyg'unlashtirilgan yaxlit jamoat transporti tarmog'ining bir elementi sifatida e'tirof etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda qiyosiy tahlil, mantiqiy tahlil, tizimli tahlil, statistik guruhlash, sintez, induksiya va deduksiya usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Temir yo'l transporti xizmati iqtisodiyot nazariyasi va uning ta'limot sifatida talqin etilishidan yiroq soha ko'rinishida vujudga kelgan bo'lib, temir yo'llarning iqtisodiy xususiyatlari va mazkur tarmoq bilan bevosita bog'liq bo'lgan muammolar iqtisodiyotning evolyutsiyasiga, shuningdek rivojlanishiga salmoqli ta'sir ko'rsatdi va alohida fan sifatida tadqiq etila boshlandi. Bu o'z navbatida zamonaviy sanoat tashkiloti (ST) iqtisodiyotidagi ko'plab temir yo'l sanoati bilan bog'liq muammolar va ijtimoiy-siyosiy ziddiyatlar negizida ajralib chiqdi.

Ko'plar e'tirof etilgan hududiy manzillarda turli bozorlarga turlicha xizmat ko'rsatadigan, shu bilan bir qatorda yirik hajmdagi pul maablag'ini talab qiladigan strategik operatsiyalarning asosiy texnologik faoliyati ishlab chiqarish jarayonidagi murakkab va operativ boshqaruv qarorlari, yuk tashuvchilar va buyurtmachilar o'rtasidagi nizolar va tegishli hukumat siyosati aralashuvi temir yo'q xizmati faoliyatini iqtisodiy nazariy jihatdan tizimlashtirish hamda strategik taraqqiy ettirishni taqozo etdi.

Temir yo'l transporti xizmatining iqtisodiyoti va zamonaviy sanoat tashkilotlar o'rtasidagi mutanosiblikda olib boriladigan faoliyatni temir yo'l transporti iqtisodiyoti evolyutsiyasida uning resurslarni unumli boshqarish va yuk tashishga tegishli nazariyalarga asoslanadi. Xususan 1850-yilda AQSh iqtisodchi olimi Dionisius Lardner tomonidan temir yo'lnin iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati, uning texnologik jihatdan boshqa sanoat tarmoqlarining iqtisodiy faoliyatiga ko'magi va ijobiy ta'siri, uning asosida iqtisodiyotni rivojlantirish yuzasidan xizmat turlarini yoritgan [3]. U o'zining ilmiy-nazariy qarashlari ostida temir yo'lining sanoat iqtisodiyoti rivojlanishidagi ahamiyati va zarurati yuzasidan infratuzilmaviy imkoniyatlari hamda ustunliklarni alohida e'tirof etgan holda iqtisodiyotning asl masalasi sanalmish tejamkorlikka asosan-og'ir sanoat ishlab chiqarish faoliyatidagi xarajatlarni kamaytirishga, ishlab chiqarish unumdorligi hamda iqtisodiy tavakkalchilikni so'ndirishga intiladigan transport yo'l xizmati faoliyati va uning san'atidagi har bir o'zgarish yoki takomillashuv mamlakatning milliy iqtisodiyotidagi iste'mol va ishlab chiqarishni rag'batlantirish, aholi boyligini va turmush tarzini yaxshilash maqsadida uning mutaxassislarini oshirish, texnik jihatdan takomillashishi uchun davlar tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlashi lozimligini ta'kidlab o'tgan [3].

1865-yilda ingliz iqtisodchi olimi E.Chedvik temir yo'l iqtisodiyotini rivojlantirish uchun investitsion jozibadorlikka muhtojmasligig alohida urg'u bergan, unda xizmat ko'rsatish faoliyatini rivojlantirishga alohida e'tibor berish lozimligini, shu bilan bir qatorda, uning insonlarni tashishda sinflarga va qulayliklarga ajratgan holda tizimlashtirishning iqtisodiy imkoniyatlarini yoritgan [4]. Buning asosida ko'plab mamlakatlar sanoat tarmoqlari orasida temir yo'lni ocha boshlashgan, jumladan, Yaponiya, Korea, Xitoy, O'rta Osiyo hamda Uzoq sharq mamlakatlari temir yo'llarini barpo etishdi.

A.M.Vellington ismli ingliz iqtisodchi olimi tomonidan 1887-yilda temir yo'llarni joylashtirishning iqtisodiy nazariyasini ishlab chiqilgan bo'lib, unga ko'ra eng oqilona xarajatlarni ta'minlash maqsadida temir yo'llarni barpo etishni qat'iy nazorat qiluvchi va uni moliyaviy qo'llab-quvvatlovchi sharoitlarni baholash, uni tahlil qilish batafsil keltirilgan bo'lib, uning avtomobilsozlik, tayyorasozlik, mashinasozlik singari asosiy yetakchi tarmoqlarni texnik-iqtisodiy jihatdan ta'sirini to'laqonlilikini ta'minlash har bir mamlakatga tashuvchi transport vositalari orqali kirib kelishi borasida ko'plab maslahat va ko'rsatmalar berilgan [5].

Artur Hedli tomonidan 1865-yilda "Temir yo'l orqali tashish: tarixi va qonunchiligi" deb nomlangan risolasi AQSh va Buyuk Britaniyada nashr etilganidan so'ng xususiy temir yo'llarini qurish va undagi xizmatlarni oshirish maqsadida raqobatbardoshlikni ta'minlash va xorij tajribasiga doir ma'lumotlarni mutasaddi tadbirkorlar uchun yo'riqnoma vazifasini o'tagan [6]. Hedli o'zining risolasida iqtisodiy yondoshuviga ko'ra e'tirof etgan masalalar temir yo'l xizmatlari va uning tariflariga doir bo'lib, uning samaradorligini hisoblash usullari bilan nargalikda o'z risolasini yoritgan. Bu o'z navbatida temir yo'l iqtisodiyotidagi keskin o'zgarishlar va uning qurilishi bilan bog'liq diplomatik aloqalarga yetaklagan. Bu borada u o'zining risolasida 1894-yilda Ch.Kuli AQSh temir yo'lining texnik parametrlari, jo'g'rofiy e'tiborga olish lozim bo'lgan jihatlar, uning mexanik va fizik xususiyatlari asosida iqtisodiy muhitga ta'siri borasidagi fikrlarini klassifikatsion ifodasini topdi [7]. Shuningdek, temir yo'l iqtisodiyotiga asos solishda alohida o'ringa egaligini hamda bunda temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish uchun xizmar ko'rsatish byurolarini tashkil etishga bo'lgan munosabatni o'zgarishiga turtki bo'lgan. Shu asnoda temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish faoliyati rivojlanib borgan.

Temir yo'l transporti xizmati iqtisodiy jihatdan nechog'lik kerakli infratuzilma ekanligini amalda sinab ko'rgan xalq sanoat tashkilotlari atrofida safi kengayib, asosiy maqsadi kapitalni uzluksiz aylanmaviy daromadiga ega bo'lish sifatida mukhlilik shaklini boshqarishda yangi shakllarni ishlab chiqilishiga ta'sir etgan. Bu mamlakatning qimmatli qog'ozlar, bank hamda moliyaviy tizimida o'zgarishlar bo'lishiga olib kelgan bo'lsa-da, mazkur davriy boshqaruv qancha tez ish boshlansa shunchalik katta ustunlikka ega bo'lish imkoniyatini anglatardi. Bu iqtisodiyot nazariyasida alternativ xarajatlar tushunchasini takomillashtirib, asosiy qiyoslama temir yo'l transporti orqali ko'rsatiladigan xizmat bo'lgan.

AQSh iqtisodchi olimi E.Jonsonning fikriga ko'ra, "temir yo'l transporti xizmati har bir mamlakatning bank faoliyatini va uning moliyaviy qudratini belgilab bera oladi" [8, 65-6]. Mazkur mulohazaning kelib chiqishi mam-

lakatning temir yo'lini qurishga ajratuvchi mablag'i va uni xizmatlar turi bilan mustahkamlab, muqim o'ringa ega bo'lish bilan bog'liq motivni ifodalaydi.

Yuqoridagi temir yo'l va uning iqtisodiy faoliyati mamlakatlarning qudratini hamda texnologik ravnaqini belgilovchi mezon sifatida 1897-yildan boshlab ilgari surila va taqqoslanmasi bo'la boshladi. Bu o'z navbatida temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish faoliyatini alohida tariflarga, o'lchov me'yorlariga hamda tasniflarga bo'lishga yetakladi. Xususan, 1897-yilda ingliz iqtisodchi olimi Akwors tomonidan temir yo'l tariflari tasnifi va uning iqtisofiy-moliyaviy ahamiyatiga tegishli maqolasi nashr etilgan. Unga ko'ra muallifning fikrlaridan kelib chiqqan holda temir yo'l ijtimoiy xizmatni qoplay olishi uchun xizmat ko'lamini kengaytirish va uning tariflarini yuridik jihatdan asosli taqsimot asosida olib borilishi lozimligini ta'kidlagan ^[9]. Mazkur mulohazaning o'zlashtirilma shaklini bugungi kunda o'ta taraqqiy etganini ko'rish mumkin bo'lib, uning kelib chiqishiga temir yo'l transporti sanoat tarmog'i hamda uning xizmat sohasi turtki bo'lgan. Natijada, temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish keskin rivojlandi. Jumladan eksport, bo'xona, g'aznachilik singari faoliyatning yangicha xizmatlari xalqqa va tadbirkorlarga korsatila boshlandi.

443 ta temir yo'l transportida xizmat ko'rsatishga 659 ta tarif shakllantirilgan bo'lib, undan dastlab AQSh foydalangan, so'ngra mazkur ko'rsatma global miqyosda ommalashib, Shvetsariya, Germaniya, Angliya, Fransiya singari mamlakatlarda keng tadbqiq qilina boshlangan. 1907-yilga kelib, temir yo'l transporti Yevrosiyo, Shimoliy Amerika hududlarini batamom egallaydi ^[10].

1910-yilda Shvetsariyada temir yo'l stansiyalarida chipta sotuvchilaridan tashqari ma'lumot beruvchilar xizmati bilan faoliyat yuritishni kengaytirishga muvaffaq bo'lishadi. Bu o'z navbatida 1915-yilda uzluksiz xizmat ko'rsatishga o'tishni taqozo etganligi bois, smenali ish faoliyati rejimiga o'tilishiga turtki bo'ladi.

Dastlab bu tartib kuniga 14 soatdan davom etgan, so'ngra 1916-yilda 12 soatga o'tilgan ^[10]. 1915-yilda F.Dikson AQSh iqtisodchisi tomonidan temir yo'l hududlararo soatlarning farqlari temir yo'l peshtaxtalarida turli hududlarning nomlanishi ostida ularning joriy vaqtdagi soati nechchini ko'rsatishi keltirila bosshlandi ^[11]. Bu xizmatlarning detallashib, insoniyat uchun qulaylik va uning asosiy ahamiyatidan kelib chiqqan holda takomillashib borganligini namoyon etadi. Jumladan, temir yo'l transportida insonlarga xizmat ko'ratishda mulkini talon-taroj qilinishini oldini olinishi uchun nazorat va tartibot hodimlarini yollash, shuningdek, ularni turli tillarda gaplasha olishi uchun alohida o'qitilganligi bilan asoslash mumkin. Shu bilan bir qatorda, temir yo'l transportida xizmat ko'rsatishning jihozlarga alohida ahamiyat berilishi, uning vagonlararo joylashuvi hamda logistik munosabatlar yangi bosqichda faoliyat olib borishni boshladi.

XX asrda butun dunyo iqtisodiyot tizimida katta o'zgarishlar ro'y berdi. Muqobil transport texnologiyalari, ayniqsa, umumiy foydalanish holatidagi avtomobil yo'llaridan foydalanadigan avtomototransport vositalari soni ko'paydi. Umuman texnologiyada va unumdorlikda yutuqlar oshib, masofani o'tish uchun real xarajatlar pasayib ketdi, bu esa bozor markazlari o'rtasidagi savdo va raqobatning kuchayishiga olib keldi. Aholi sonining ko'payishi, shuningdek, daromad darajasining o'sishi kuzatildi. Bu yanada keng va ko'lamli bozorlarga olib keldi. Bu temir yo'l transportida vositalarining bohsqarilishi va jadvalini ishlab chiqishni taqozo etib, "transport masalasi"ni iqtisodiy matematikaga asoslangan uslubni modellastirishga olib keldi. Bunda temir yo'l transporti orqali xizmat ko'rsatishda muqobil yo'llar trayektoriyasini tuzish hamda gavjum shaharlarga kirib borishga ehtiyojni oshishiga olib kelganligini aytish mumkin.

Dastlab temir yo'l transporti aralash holda ham odamlarni ham resurslarni tashish bilan xizmat ko'rsatgan bo'lsa, transport masalasi ishlab chiqilgandan so'ng temir yo'l kompaniyalari xizmat ko'rsatishni segmentlay boshladilar. Unga ko'ra turli xomashyo va materiallar, oziq-ovqat ta'minoti resurslari va hayvonlarni tashishni odamlarni tashishdan holi tarzda amalga oshirish lozimligi va bunda uning samaraliroq ekanligini e'tirof etdilar.

Ingliz iqtisodchi olimi D.Nup fikriga ko'ra, temir yo'l transportining kelajagi texnologik rivojlanishi uchun uning sanoat va insonlarga xizmat qilishini tasniflash orqali imkoniyat berilishi natijasida, temir yo'l xizmati boshqa tarmoqlarga ham kirib borishiga erishishi mumkinligi bilan izohlangan ^[11]. Bu 1925-yildan alohida olib borila boshlangan jarayon va tajriba shuni namoyon etdiki, insonlar temir yo'ldan foydalanishda uning sanoatning konchilik, ichki tashish vositasi hamda resurslarni yetkazib berish, import va eksport faoliyatini har bir sohasiga tegishli tarda daromad keltira boshlandi. Bu mamlakat budjetini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etib, sih o'rinlarining oshishi, xizmatlarning mustahkamlanishi uchun tarmoqlararo hamkorlik va mutanosib ish tarzining olib borilishiga turtki bo'ldi. Xususan, lokomotivlar, metropoliten, elektrichka, ekspress hamda vagonlar, konteynerli vagonlar singari turlarni uch yirik guruhga jamoat, sanoat va tashkilotlarning foydalanishi uchun hamda shahar temir yo'llari (metropoliten va tramvay) transportlariga ajratildi.

Temir yo'l transporti taraqqiy etib borishi davomida xizmatlar va ularning turlaari ko'payib borgani sari nazorat qilish darajasi sustlashib, ichki ishlar hodimlarni jalb etishga ehtiyojni oshirdi. Bu o'z navbatida har bir temir yo'l transportidan foydalanishda yo'lovchilarning huquqiy majburiyatlari hamda xitloflarining ishlab chiqilishiga sabab bo'ldi. Buning oqibatida temir yo'l xizmatida yo'lovchilarga qat'iy nazorat hodimlari har bir vagonlarda joylashtirila boshlanib, ularning xizmat ko'rsatishi emas, balki vagonning ichki tartibini nazorat va yaxshilashga qaratila boshlangan.

Temir yo'l transportidan foydalanishning yagona raqibi suv transportida xizmat ko'rsatilishidan foydalanish bo'lib, temir yo'llarni suv ustida qurishga erishilgan. Albatta bu barcha joyda keng imkoniyatlar ochib bermagan, negaki, suv sathining izn beruvchi texnik-iqtisodiy sharoiti va xossalari yirik hajmni tashkil etmagan. Bu temir yo'l transportiga investitsiya qilishga turtki bo'lib, suv havzalarining ustidan ko'priksimon ko'rinishda temir yo'llarni barpo etishga qaratilgan.

Shafman tomonidan mamlakat hukumatini tartibga solish va uni nazorat qilish borasidagi mulozalar bildirilgan bo'lib, uning fikriga ko'ra mazkur sohani muntazam nazorat qilish hamda uning taraqqiy etishi xizmatlarni ko'paytirish emas, balki barcha yuk tashuvchilarni keng jamoat ishiga targ'ib qilishga aytilanadi ^[13].

Temir yo'llarni va undagi xizmat ko'rsatishni tartibga solishning tajribasi o'sha paytdagi iqtisodchilarning bashoratlarini tasdiqladi, ya'ni, garchi ba'zi kutilmagan hodisalar bilancheklangan miqyosdagi iqtisodlarning dalillari ko'pchilik iqtisodchilar sodir bo'ladigan alyans va konsolidatsiya ko'lamini oldindan ko'ra olmasligini anglatardi. Bu o'z navbatida transport turlari o'rtasida sezilarli darajada qayta taqsimlash jarayonini faollashtirdi. Raqobat maydonida bu sezilarli ta'sir ko'rsatishda chetlab o'tmay, deregulyatsiyadan olingan foyda samaradorlikni oshirdi va temir yo'l xizmati bozorlarni munosib rag'batlantirdi.

Tartibot ishlarini yirik guruhlardan biri bo'lgan sanoat va tashkilotlarga xizmat ko'rsatishda yuk tashuvchilarning har bir temir yo'l transportiga joylangan vositalarni kirish va chiqishini nazorat qilish funksiyasini ilk bora 1926-yilda R.Viker tomonidan taklif etilgan bo'lib, unga ko'ra oziq-ovqat mahsulotlarini tashishda qabul qilish va uning manzilga yetgunga qadar zaruriy harorat, sharoit va joriy holatini yaxshilash yuzasidan foydalanish, uning faollashtirilishi natijasida temir yo'llarda gigiyenik xizmat ko'rsatishga da'vat etuvchi an'ana shakllantirilishiga manzilli qaratilgan.

Temir yo'l transportida xizmat ko'rsatishda temir yo'l kompaniyalari egalari va muhandislari tomonidan muzlargich ko'rinishida foydalanishda muzdan ishlatganliklari hamda ularning tarkibiy va holatiga ko'ra nazoratdan o'tkazib, uni qabul qilish va qilmaslik yuzasidan xizmat ko'rsatishga astoydil erishildi. Natijada, temir yo'l transportida xizmat ko'rsatishda yotoqli joylar uxlashga moslashtirilgan holda kengaytirildi. Shuningdek, odamlarni tashish vagonlarida oziq-ovqat bilan ta'minlash vagoni hamda hodimlari bilan to'ldirildi. Bu xizmat ko'rsatishda har tomonlama poyezdlarning imkoniyatlaridan foydalanishga alohida e'tibor berilganligini anglatadi.

Ta'kidlash joizki, temir yo'llarning (aniqrog'i, ularning ma'lumotlarining) umuman iqtisodchilar uchun empirik xarajatlar tahlilining rivojlanishiga ta'siri tobora ortib borishi natijasida ko'plab xususiy temir yo'l kompaniyalari o'zlarining operatsiyalari va xarajatlari haqida statistik ma'lumotlarni taqdim etishlari zarurati yuzaga keldi. Bu dispetcherlik va operatorlik faoliyatini xizmat sifatida takomillashuviga turtki bo'ldi. Ushbu ma'lumotlar xazinasini temir yo'l transportida xarajatlar xususiyatlarini tahlil qilishga iqtisodiy hamda moliyaviy jihatdan yordam berdi, shu jumladan xarajatlar va ishlab chiqarish funktsiyalarining dastlabki empirik tadqiqotlari olib borilishi orqali xizmatlarni kengaytirish va ularni modelashtirishda axborotdan samarali va o'rinni foydalanildi. Bunda xalqaro tariflar va xalqaro xizmat ko'rsatish darajalarini tasnifi shakllantirdi.

"Tartibga solishdan umidsizlik va umuman transport sanoatida raqobat kuchlarining kuchayishi temir yo'l bozorlari barcha bozorlarda kuchli raqobat muhitida ishlashi mumkin degani emas", degan mulohaza nemis olimi P.Vol tomonidan bildirildi ^[11]. Hatto juda katta markazlarga ham bir nechta temir yo'llar xizmat ko'rsatishi mumkin". Shu bois, kompaniyalar temir yo'l xizmatini ko'rsatishda har bir stantsiyada tegishli ta'minot hodimlari hamda ichki mexanik hodimlarini yollash, bir nechta temir yo'l kompaniyalariga barterli iqtisodiy faoliyatni taklif etish orqali ustunliklarini zabt etgan.

Ko'plab mamlakatlar xususiy tadbirkorlikning qoidalari va tartibga tayanishdan ko'ra, temir yo'llarning bevosita davlat egaligi va ekspluatatsiyasi tanlovini ma'qul ko'rishdi. Bu tajribaviy jarayonlarni birinma-ketin amalga oshirishga yetaklab, ko'plab mamlakatlarning ikkala variantni ham sinab ko'rishga muvaffaqa bo'lganliklaridan kelib chiqqan holda butun dunyoda temir yo'llarni tashkil etish va ularni ishlatish usullarida juda ko'p farqlar mavjudligini qayd etdilar.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ijtimoiy-iqtisodiy, huquqiy traktatlarning majmuaviy uyg'unligini ta'minlagan holda o'z davrining eng nufuzli yozuvchilarining ish to'plamlari, mahalliy amaliy qo'llanmalar, formulalar, oddiy asarlar, risolalar, maktublar, nutqlar va boshqa asarlariga tayangan holda misollar keltirilib, temir yo'l transporti iqtisodiyotini korrupsiyadan hamda parokandaligidan undagi xizmatlarning taklif etilishi qutqara olishini asoslagan. Natijada, temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish faoliyatiga ta'sir etuvchi omillarni tizimlashtirishni asoslashga qaratilgan ilmiy tadqiqot ishlari dolzarflikni kasb etdi, biroq ularni risolalar, maqola va eshittirishlarda e'lon qilinishi mamlakatning strategik axborotining tarqatilishini anglatgani bois, bu kabi ma'lumotlar XX asrga yaqin ilm ahliga havola qilina boshlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekistonda xalqaro turizm va temir yo'l infratuzilmasining istiqbollari. Xalqaro forum. Jizzax. 2018-yil, 29–30-avgust.
2. Jo'raboyev N.Yu. O'zbekiston transport-yo'l tizimidagi islohotlar. //TAYI Xabarnomasi. 2016. 2-3 son, 124-bet.
3. Lardner D. Railway Economy: A Treatise on the New Art of Transport, Its Management, Prospects and Relations.. – Scholarly Pub Office Univ of, 1850.
4. Chadwick E. Address on Railway Reform. By Edwin Chadwick. – Longmans & Company, 1865.
5. Wellington A. M. The economic theory of the location of railways: an analysis of the conditions controlling the laying out of railways to effect the most judicious expenditure of capital. – J. Wiley & sons, 1887.
6. Hadley A. T. Railroad transportation: Its history and its laws. – GP Putnam, 1895.
7. Кули Ч. Теория транспорта //Публикации Американской экономической ассоциации. – 1894. – Т. 9. – №. 3. – С. 13-148.
8. Johnson, E. R. (1895). The Industrial Services of the Railways. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 5(6), 69-86.
9. Acworth W. M., The Theory of Railway Rates, The Economic Journal, Volume 7, Issue 27, 1 September 1897, Pages 317–331
10. Newcomb, H. T. "The Diminished Dollar and Railway Rates." The North American Review, vol. 189, no. 641, 1909, pp. 561–72. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/25106337>. Accessed 10 May 2024.
11. Schumpeter, Joseph, et al. "Railway Rate Making: Discussion." The American Economic Review, vol. 4, no. 1, 1914, pp. 81–100. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/1827705>. Accessed 10 May 2024.
12. Sharfman I. L. Railway Regulation: An Analysis of the Underlying Problems in Railway Economics from the Standpoint of Government Regulations. – La Salle extension university, 1915.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.